

OPENING VAN DE VIERING

Lied: Het brood in de aarde gevonden

1 Het brood in de aar - de ge - von - den,
het brood door han - den ge - maakt,
het brood van tra - nen en zor - gen,
dat brood dat naar men - sen smaakt.

Liedboek Online

The image shows a musical score for the song 'Het brood in de aarde gevonden'. It consists of four staves of music in G minor (one flat) and 4/4 time. The lyrics are written below the notes. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are: '1 Het brood in de aar - de ge - von - den,'. The second staff continues: 'het brood door han - den ge - maakt,'. The third staff continues: 'het brood van tra - nen en zor - gen,'. The fourth staff ends with a double bar line and the lyrics: 'dat brood dat naar men - sen smaakt.' There is a faint watermark of a church building in the background of the score.

Het brood dat wij duur verdienen,
ons lichaam, ons geld, ons goed,
het brood van ons samen leven,
die schamele overvloed.

Dat brood dat wij moeten eten
om niet verloren te gaan.
Wij delen het met elkander
ons hele mensenbestaan.

Gij deelt het met ons, zo deelt Gij
U zelf aan ons uit voorgoed,
een mens om nooit te vergeten,
een God van vlees en bloed.

Kruisteken en begroeting

Inleiding

Bezinning

Zoeken naar toekomst
Turen naar perspectief
Dankbaar voor wat was
En geloven in wat komen gaat

Terugkijken met een gevoel van
tevredenheid of teleurstelling
nostalgie of opluchting.
Blik gericht op morgen
Nieuwe kansen of onzekerheid
Hoopvol
Of met knikkende knieën.

Stilstaan bij vandaag
En het leven vieren
Met al wat is en was en komen gaat.

Heer ontferm U

Lofzang

Gebed

Heer onze God,
wij zijn hier samen met onze oogst, een oogst van veel veranderingen,
van veel en hard werken.
U hebt het werk dat onze handen deden, vrucht doen dragen.
Wij beseffen hoe kostbaar het is te kunnen oogsten en
hoe bijzonder het is om van die oogst te kunnen genieten.
Wij danken U voor de werkkraft die we kregen.
Dat wij vruchten mogen plukken van moeder aarde.
Meer dan ooit, in deze tijd van bedreiging en kansen,
beseffen we dat we lang niet alles zelf in de hand hebben.
Behoed en bewaar ons, God, nu en tot in eeuwigheid. **Amen.**

DIENST VAN HET WOORD

Lezing

Het idee dat de toekomst maakbaar is, wordt niet (meer) door veel mensen gedeeld. Er spelen veel factoren mee waarop wij geen grip hebben. Wellicht is de maakbaarheidsgedachte door boeren altijd al gerelativeerd, omdat zij – meer dan andere beroepsgroepen – afhankelijk waren en zijn van de grillige natuur en een weinig voorspelbaar klimaat. Wel hebben zij veel pogingen gedaan om groei van gewassen te beïnvloeden. Het is een open deur om te zeggen dat mensen ook in de verre toekomst dagelijks voedsel nodig hebben. Daartoe zal de land- en tuinbouw een belangrijke plaats in blijven nemen – overal op Moeder Aarde.

In ons land is het aantal werkers in de landbouw drastisch afgenomen en deze tendens zet zich ook voort. Dat betekent dat een bepaalde manier van leven, waaraan de ondervraagde boeren veel waarde hechten, steeds minder in beeld komt. Dat deze levensstijl ook voor anderen buiten de agrarische sector van waarde is blijkt uit het ontstaan van zorgboerderijen, boerencampings en boerenlogementen. Aan ‘de deur van de boerderij’ wordt steeds meer verkocht. Als burgers willen recreëren doen zij dat vaak op het platteland. Waar vroeger boeren huisden, vestigen zich nieuwkomers die geen werk in de landbouw hebben. In het bouwen aan de toekomst speelt de landbouw wel degelijk een rol van betekenis. Er wordt hieraan al dagelijks gewerkt. Boeren en tuinders blijven belangrijk om voedsel te produceren, maar ook hun levenswijze kan heilzaam zijn voor mensen buiten de ‘boerengroep’. De toekomst kun je nooit geheel en al voorspellen of plannen. Mensen kunnen wel hun bijdrage leveren aan een zo leefbaar mogelijke toekomst. Die toekomst is aan iedereen en zeker ook aan de boeren.

Uit 'Waarden van het Land'

Antwoordpsalm: Psalm 8 II (GvL blz. 13)

Refrein Heer, onze Heer,
hoe machtig is uw Naam allerwegen op aarde.

Gij die uw majesteit toont aan de hemel,
Gij opent de mond van weerloze kinderen,
en dan klinkt een lied dat uw vijand beschaamt
en brengt Gij uw tegenstanders tot zwijgen.

Refrein

Als ik kijk naar de hemel, het werk van uw vingers,

de maan en de sterren die Gij hebt bevestigd,
wat is dan de mens dat Gij aan hem denkt,
de Zoon van Adam, dat hij U ter harte gaat.

Refrein

Toch hebt Gij hem bijna een god gemaakt
en hem met glorie en luister gekroond.
Gij doet hem het werk van uw handen beheren
en alles hebt Gij aan zijn voeten neergelegd.

Refrein

Schape en runderen, alles en alles,
en ook de dieren in het vrije veld
de vogels van de hemel, de vissen van de zee
al wat er wandelt op de paden van het water.

Refrein

Alleluia

Uit het Heilig Evangelie volgens Lucas 21, 5-13;18-19

Uit de 'Bijbel in gewone taal'

In die tijd stonden een paar mensen te praten over de tempel. Ze zeiden: 'Wat een prachtig gebouw. En wat is het mooi versierd met prachtige stenen en geschenken voor God.' Toen zei Jezus: 'Bekijk de tempel maar goed. Want hij zal helemaal worden afgebroken, steen voor steen.' De leerlingen vroegen: 'Meester, wanneer gaat dat allemaal gebeuren? Aan welk teken zullen we zien dat het zover is?' Jezus zei: 'Pas op! Laat je niet bedriegen. Want er zullen veel mensen komen die mijn naam gebruiken. Ze zullen zeggen dat ze de Messias zijn en dat het einde gekomen is. Maar jullie moeten die mensen niet geloven. Als jullie horen dat er oorlog is of een opstand, moet je niet bang zijn. Want dat moet allemaal gebeuren, maar het is nog niet het einde. Eerst zullen alle volken en landen oorlog tegen elkaar voeren. Overal zullen rampen gebeuren. Er zullen grote aardbevingen komen, en ziektes en hongersnood. En aan de hemel zullen verschrikkelijke dingen te zien zijn. Maar voordat al die dingen gebeuren, zullen jullie het moeilijk krijgen. De mensen zullen jullie oppakken en naar de synagoge of naar de gevangenis brengen. En jullie moeten bij bestuurders en koningen komen. Dat zal allemaal gebeuren omdat jullie bij mij horen. Maar dat geeft jullie de kans om het goede nieuws te vertellen.'

Maar je hoeft niet bang te zijn. Want als je volhoudt tot het einde, zul je gered worden.

Woord van de Heer.

Allen: Wij danken God.

Alleluia

Overweging

Geloofsbelijdenis *naar het Credo voor de Aarde*

**Ik geloof in de heiligheid van de aarde,
de heelheid van de schepping,
en de waardigheid van alle schepselen.**

**Ik geloof in een genadige God,
die de mensheid, man en vrouw,
schiep naar zijn beeld
en hen de mogelijkheid en de verantwoordelijkheid gaf
de aarde te onderhouden.**

**Ik geloof dat wij de vernietiging van de aarde kunnen tegengaan.
Door zuinig te zijn op wat God ons gaf,
door de grond en de natuur te beschermen,
niet alleen voor onszelf en de economie
maar vanwege de zaak van Moeder Aarde.**

**Ik geloof dat onze leefstijl ons kan herinneren aan Jezus,
Zoon van God, die zijn leven gaf voor mensen,
Omwille van gerechtigheid en vrede.**

**Ik geloof dat Gods goede Geest ons kan helpen
om niet te willen hebben wat niet van ons is.
Dat wij in Gods Geest respect hebben voor al wat leeft,
ook voor de bossen en de vlinders,
de witte stranden en de bijna uitgestorven dieren.**

**Ik geloof dat we in de Geest van Jezus
mensen niet kunnen onderdrukken
En met onze ruimte op aarde ook plaats kunnen bieden aan
daklozen, vluchtelingen, slachtoffers van oorlogen.**

**Ik geloof dat alles in het leven
met elkaar verweven is: Schepper en schepsels,
adem en gebed, de kosmos en het individu,
voedsel en vrijheid, West, Noord, Oost en Zuid,
Sociaal gedrag en spiritualiteit, ecologie en theologie.**

**Ik geloof dat God zelf onze wereld zal behoeden
als wij, als betrokken mensen, overal ter wereld,
zorg dragen voor Moeder Aarde,
vrede en gerechtigheid te bevorderen,
en ervoor kiezen om het leven te delen en te vieren.
Dat geloof ik. Amen.**

(Tekst: Elisabeth S. Tapia, Filipijnen)

Voorbede

Richten we ons tot de Schepper van de grote hemel en van de mooie aarde:

Bidden we voor de wereld van vandaag: om vrede op aarde voor alle mensen. Dat de opbrengsten van de oogsten eerlijk en rechtvaardig worden verdeeld. Om voedselzekerheid voor de mensen van alle landen, in het bijzonder voor de allerarmste gebieden. Dat niemand meer honger heeft en de graanschepen aanmeren waar ze het hardste nodig zijn. Laat ons zingend bidden...

Heer, on - ze God, wij bid - den U, ver - hoor ons.

Bidden we voor de Kerk: dat met name de agrariërs blijven bidden en danken voor hun gezondheid, hun overlevingskracht, voor het werk van hun ouders, voor het voedsel dat ze kunnen produceren. Dat hun geloof blijft, dóór alles heen. Laat ons zingend bidden...

Heer, onze God, wij bidden u verhoor ons.

Bidden we voor de jonge boeren, hier en elders: dat zij door de politiek begrepen en gestimuleerd worden; dat zij zich bewust zijn van het vele voedsel dat zij produceren en dat zij medeverantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van ons mooie land. Laat ons zingend bidden...

Heer, onze God, wij bidden u verhoor ons.

Bidden we voor onszelf, al of niet agrarisch betrokken: dat wij allen, te midden van zoveel politieke onrust, dankbaar blijven voor de beste opleidingen in ons land en de vruchtbaarste landbouwgrond.

Dat we alle werkers op het land méér dan ooit waarderen. Laat ons zingend bidden...

Heer, onze God, wij bidden u verhoor ons.

Intenties

Bidden we voor wie ziek zijn – en gedenken we onze overledenen...

Laat ons zingend bidden...

Heer, onze God, wij bidden u verhoor ons.

God, in verbondenheid met elkaar en met heel de wereld, danken wij U voor de opbrengst van ons land in onze schuren.

Help ons elkaar te steunen, dat vragen wij U door Jezus Christus, Uw Zoon en onze Heer. **Amen.**

COMMUNIEVIERING

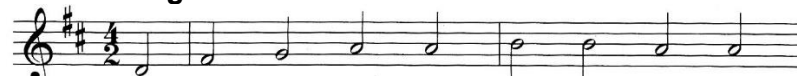
Klaarmaken van de tafel en collecte

Wilt u de geloofsgemeenschap steunen met een gift?

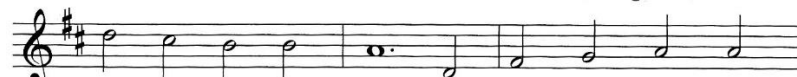
Dat kan door een bijdrage in het collectemandje of door het scannen van de QR code. Dank voor uw gaven.

Lied: Als regen die de aarde drinkt

1. Als re - gen die de aar - de drinkt, die
2. Als zon - licht dat het groen ge - was uit
3. Als scha - duw die ver - koe - ling brengt op 't
4. O God, ver - nieuw de dor - re grond, ver -

1. droog en dor - stig is: zo voedt het woord van
2. zaad ont - kie - men doet: zo geeft het woord van
3. heet - ste van de dag ge - neest het woord van
4. zacht wat is ver - hard: maak ons ge - hoor - zaam

1. God de mens die doods en dui - ter is.
2. God de mens weer lui - ter, nieu - we gloed.
3. God de mens die op be - vrij - ding wacht.
4. aan uw woord en men - sen naar uw hart.

Vredesgebed en vredeswens

Lied *mel: Waar liefde mensen samenvoegt/ Auld lang syne*

Als vrede en gerechtigheid
door mensen wordt verstaan,
Wanneer wij heel oprecht bereid
zijn om Gods weg te gaan.
Dan breekt de hemel
open en begint de nieuwe tijd,
het Rijk waarop wij hopen en dat bestaat in eeuwigheid.

Het Heilig Brood wordt op het altaar geplaatst

Onze Vader

Onze Vader, die in de hemel zijt, uw naam worde geheiligd, uw rijk kome, uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel. Geef ons heden ons dagelijks brood en vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren en breng ons niet in beproeving, maar verlos ons van het kwade. Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in eeuwigheid.

Uitnodiging tot de communie

Zie hier het Lam Gods dat wegneemt de zonden der wereld.

Allen: Heer ik ben niet waardig, dat Gij tot mij komt, maar spreek slechts één woord en ik zal gezond worden.

Communielied **De steppe zal bloeien** (GvL 591)

De steppe zal bloeien. De steppe zal lachen en juichen.
De rotsen die staan vanaf de dagen der schepping,
staan vol water, maar dicht, de rotsen gaan open.
Het water zal stromen, het water zal tintelen, stralen,
dorstigen komen en drinken. De steppe zal drinken.
De steppe zal bloeien. De steppe zal lachen en juichen.

De ballingen keren. Zij keren met blinkende schoven.
Die gingen in rouw tot aan de einden der aarde,
één voor één, en voorgoed, die keren in stoeten.
Als beken vol water, als beken vol toesnellend water,
schietend omlaag van de bergen, als lachen en juichen.
Die zaaiden in tranen, die keren met lachen en juichen.

De dode zal leven. De dode zal horen: nu leven.
Ten einde gegaan en onder stenen bedolven:
dode, dode, sta op, het licht van de morgen.
Een hand zal ons wenken, een stem zal ons roepen: Ik open
hemel en aarde en afgrond en wij zullen horen
en wij zullen opstaan en lachen en juichen en leven.

SLOT VAN DE VIERING

Slotgedachte

Als boeren en tuinders zijn we dagelijks bezig met het naar onze hand zetten van het leven. Dat doet de mens al 10-duizenden jaren. Eerst was hij jager en verzamelaar van vruchten en zaden, toen leerde hij vee houden en later ontdekte hij hoe hij zelf kon zaaien en oogsten. Hij ontwikkelde manieren om de opbrengst te vergroten, door fokken en kruisen, door bevoeien en bemesten. De mens ontwikkelde eggen en ploegen en leerde ossen en paarden hoe ze voor hem moesten werken. Zo ging het door tot op heden en de grens is nog niet bereikt. Ondanks dat wij als boeren en tuinders veel van de natuur naar onze hand kunnen zetten, beseffen wij dagelijks hoe klein wij zijn ten opzichte van de schepping. Er is leven en dood, geboorte en groei, er is zoveel wat we ontvangen en niet in de hand hebben... Wij zijn deel van het leven – en leven en gezondheid zijn geen recht maar een gave – zoals ziekte en dood ons tegen wil-en-dank gegeven worden. Wat is het een voorrecht om gezond te leven – wat kunnen we dan dankbaar zijn. Het leven is veel groter dan wij, kleine mensen. Daarom buigen we bescheiden en dankbaar het hoofd: we zijn er maar even – en verdriet en vreugde wisselen elkaar altijd af. Het is niet anders....

Gebed

God, wij danken U voor ons samenzijn in deze viering. Wij danken U voor de mensen om ons heen, voor hun zorg, hun werken, hun vriendschap. Wij danken U voor Uw gaven aan ons.

Geef toch dat wij in elkaar blijven geloven, ouderen en jongeren- zodat ons werk nieuwe kansen biedt en we vóór alles geluk zaaien en vrede oogsten, tegen alle bedreigen in.

Dat bidden wij U door Jezus, Uw Zoon en onze Heer. **Amen.**

Mededelingen

Zegenbede en wegzending

Lied: Alle mensen worden broeders   *mel. Alle Menschen werder Brüder*

Alle mensen worden broeders
als zij naast elkaar gaan staan,
broeders, zusters, mensenhoeders,
vrij van elke eigenwaan,
samen met elkaar verbonden,
één van hart en één van geest,
helend naar elkaar gezonden,
naar de zwakken wel het meest.

Samenleven, samen werken,
samenbouwen, dag en nacht,
met de zwakken, met de sterken,
in de eenheid zit de kracht.
Allen zoekend naar de wegen
die zij samen kunnen gaan,
om de wereld hoop te geven,
op een goed en warm bestaan.

Alle mensen worden broeders,
als zij trouw zijn aan elkaar,
broeders, zusters, mensenhoeders,
samen maken zij het waar.
Hiervan blijven allen dromen,
't is de wens van alleman,
zal het daar wel ooit van komen?
blijf geloven dat het kan!

LEVEN

Door geven en ontvangen
ontstaat leven.

Zaad zoekt duisternis,
daarna vraagt het om licht
en werkt zich naar buiten,
wil losgelaten zijn
maar niet alleen.

Door geven en ontvangen
groeit het leven
van wie geeft,
van wie ontvangt,
van wat ontstaat!

Uit 'De tocht naar de toekomst' - Jos Pirenne